

Fra Hasse W. Tullbergs Forlag i Stockholm har Redaktionen modtaget de 2 hidtil udkomne Bind af Pragtværket *Svenska Porträtt i offentliga Samlingar, utgifna under medverkan af Personhistoriska Samfundet af N. Sjöberg* (1905—07). Værket er planlagt som indeholdende flere Serier, af hvilke den første skal tælle 6 Bind og behandle Drottningholms, Gripsholms, de øvrige Lystslottes og Stockholms Slots Samlinger af svenske Portræter. De 2 udkomne Bind omfatter Drottningholm samt Gripsholm for Vasatidens Vedkommende. Hvert Bind rummer 3 Afsnit. De 2 første er en Tekst, forfattet af Amanuensis Nils Sjöberg, hvis 1ste Part er en Udsigt over de paagældende Slottes Samlinger og deres Tilblivelseshistorie, den anden en Billedfortegnelse. Begge Dele synes gjort med megen Sagkundskab og megen Kritik. Det tredje Afsnit er Reproduktioner af 50 Portræter fra hver af Samlingerne. Hele Værket vil sikkert blive af megen saavel kunsthistorisk som almindelig historisk Værdi.

Af *Bernstorffske Papirer*, der paa Carlsbergfondets Bekostning udgives af Dr. Aage Friis, er i Efteraaret 1907 udkommen 2. Bd., der indeholder udvalgte Breve fra og til Johan Hartvig Ernst Bernstorff i Tiden 1732—1772. Medens 1. Bind af Samlingen især gav Helhedsindtryk af Johan Hartvig Ernsts og Andreas Peter Bernstorffs Personligheder, er Indholdet af dette Bind, der bringer Breve fra over 60 Personer, danske og udenlandske, mere alsidigt; det giver især Indblik i Johan Hartvig Ernst Bernstorffs Forhold til samtidige Statsmænd og Oplysninger af politisk og biografisk Natur paa en Mængde forskellige Omraader. Særligt indholdsrig er A. G. Moltkes og Carl af Hessens Breve, der klart belyser deres og Bernstorffs Samvirken; Frederik Danneskiold-Samsøes Breve kaster et skarpt Lys over hans Personlighed, og noget lignende gælder Brevene fra Louise Plessen og den ejendommelige Herman Woldemar v. Schmettau. En særlig Interesse frembyder en Række fortrolige Breve fra Hertugen af Choiseul til Bernstorff, der supplerer P. Vedels Udgave af deres Korrespondance og især belyser Choiseuls Tankegang i en Periode, fra hvilken der hidtil ikke har været fremdraget Breve fra

hans Haand. Det foreliggende 2. Bd. indeholder for en Del Materialet til den Skildring af Johan Hartvig Ernst Bernstorff i hans Ministertid i Danmark, der snart vil fremkomme som 2. Del af Udgiverens Fremstilling „Bernstorfferne og Danmark“.

Det har længe været bekendt, at Hertug Ernst Günther af Slesvig-Holsten, Hovedet for den augustenborgske Familie i adskillige Aar har været virksom for at foranstalte sine nærmeste Forfædres Historie skrevet og aktmæssig dokumenteret. Han har aabnet det augustenborgske Familiearkiv paa Primkenau for nogle tyske Forskere, der hver skal behandle en af de bekendte augustenborgske Fyrsters Historie, Frederik Christians, Christian Augusts og Frederik VIII's.

Nu begynder Resultatet af disse Arbejder at se Lyset, idet Dr. Hans Schulz, Bibliothekar ved Rigsretten i Leipzig, som Forarbejde til en Levnedsskildring af Hertug Frederik Christian har udgivet et Bind augustenborgske Breve: *Briefwechsel des Herzogs Friedrich Christian zu Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg mit König Friedrich VI von Dänemark und dem Thronfolger Prinzen Christian Friedrich.*

Udgivelsen er sket for *Gesellschaft für schleswig-holsteinische Geschichte* (Leipzig 1908), og det 620 Sider store Bind er af overordentlig stor Interesse; det spænder Forventningen til Dr. Schulz' Biografi af Frederik Christian, der er skreven og snart vil udkomme, ledsaget af endnu et Bind udvalgte Breve til og fra Hertugen.

Brevvekslingen mellem Frederik Christian og Christian Frederik (Christian VIII) og Hertugen findes dels paa Primkenau dels i det danske Rigsarkiv. Da Hertug Ernst Günther viste sig villig til at give danske Historikere Adgang til sit Arkiv — L. Bobé har saaledes derfra faaet Ernst Schimmelmans Breve til Frederik Christian, Aage Friis Andreas Peter Bernstorffs Breve til samme — var det kun rigtigt og klogt, at der efter Rigsarkivar Sechers Indstilling af Kong Christian IX blev givet Dr. Schulz Lejlighed til for Tiden indtil 1814 at benytte de augustenborgske Papirer i Rigsarkivet, til hvilke der tidligere kun delvis og med ganske urimelige Indskræn-

ninger var bleven givet Adgang. Efter den udkomne Brevsamling at dømme har Dr. Schulz retfærdiggjort den Tillid der er bleven vist ham; Udvalget af Breve er sket med fuld Objektivitet, og der er i denne rent videnskabelige Kildesamling ikke sket det ringeste Brud paa rimelig Diskretion. At Dr. Schulz (S. 202) har gengivet et Brev fra Arkivet i Primkenau, hvori Frederik VI antyder Arveprins Frederiks ejendommelige huslige Forhold, kan efter mit Skøn aldeles ikke bebrejdes ham; danske Forskere forbeholder sig virkelig en tilsvarende Ret til at meddele Breve, der taler aabent om Caroline Mathildes Forhold til Struensee.

Brevskrivernes Navne viser Brevvekslingens Betydning; den indeholder de allervigtigste Bidrag til Periodens intime politiske Historie og til Hertugens og Frederik VI's Karakteristik. Til Universitetsforholdenes og det danske Aandslivs Historie findes der meget interessante Oplysninger. Aarene 1806 og 1810, der er afgørende for Augustenborgernes Forhold, oplyses nu fuldstændig, og saa vidt skønnes ligger Frederik VI's og Frederik Christians Forhold i alle Hovedpunkter klart. En nærmere Omtale af Indholdet bør opsættes indtil Dr. Schulz' andre bebudede Arbejder om Æmnet foreligger.

Dr. Schulz har anvendt adskillig Omhu paa Udgivelsen og bl. a. søgt at bøde paa sin manglende Sikkerhed i Dansk ved Korrektur her i Landet. Helt gennemført er denne dog ikke bleven, og dette har desværre haft til Følge, at der i enkelte Breve (f. Eks. S. 264—65) findes en Del meningsløse Fejl, der let havde kunde undgaas. I øvrigt synes Gengivelsen at være meget paalidelig. Oplysningerne og Henvisningerne kunde have været ret talrigere og fyldigere; de er ikke tilfredsstillende for et dansk Publikum og vil endnu mindre være det for et tysk. Hvad der er givet, er dog saa vidt jeg skønner rigtigt, og alt i alt maa Udgivelsen betragtes som fuldt forsvarlig.

Aage Friis.

Navnlig til Brug ved Universitetsundervisning har Proff. Brandenburger og Seeliger i Leipzig paabegyndt Udgivelsen af *Quellensammlung zur deutschen Geschichte*. De hidtil udkomne smaa, lethaandterlige Hæfter omfatter Kilder til